

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף מד

למדנו במשנה - כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח, חייבין עליו משום פיגול: אם אכלו.

תנו רבנן: הגמרא מביאה את הברייתא מהאמצע. בתחילה מביאה הברייתא את הפסוק "וְאִם הֶאֱכַל יֶאֱכַל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמִיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצָה הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִקָּשֵׁב לוֹ פִּגּוּל יְהִיָּה" הברייתא שואלת - אולי דין פיגול נאמר רק בקרבן שלמים? הברייתא עונה - לומדים מהנאמר באיסור לטמא לאכול קודש "וְיִנְזְרוּ: מִקְדָּשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" שגם בקרבנות נוספים יש דין פיגול. והברייתא ממשיכה -

שואלת הברייתא: או אינו מביא אלא כיוצא בשלמים וכו': אולי הפסוק "וינזרו מקדשי בני ישראל" מלמד רק על קרבן הדומה לשלמים, והיינו קרבן שנאכל לשני ימים ולילה אחד (כגון מעשר או בכור). ומניין לנו שקרבן הנאכל ליום ולילה גם יש בו דין פיגול? ומשיבה: **תלמוד לומר "מבשר" כל ששיריו נאכלין עולה:** המילה "מבשר" מיותרת (בפסוק של פיגול), ללמד שכל קרבן שאוכלים את בשרו יש בו דין פיגול. שואלת הברייתא: שאין שירה נאכלין מנין? מניין שיש דין פיגול בקרבן שבשרו לא נאכל (כגון קרבן עולה)? ומשיבה: **תלמוד לומר זבח:** גם המילה "זבח" מיותרת. שואלת הברייתא: מנין לרבות העופות והמנחות עד שאני מרבה לוג שמן של מצורע? מנין שגם בקרבן עוף ובקרבן מנחה יש פיגול, כלומר בכל סוגי הקרבנות, ואפילו בלוג שמן של מצורע? ומשיבה: **תלמוד לומר "אשר הם מקדישים לוי":** פסוק זה נאמר באכילת קודש בטומאה.

מבארת הגמרא: ואתי נותר חילול חילול מטומאה, ואתי פיגול עון עון מנותר: איך לומדים מאכילת קודש בטומאה לפיגול? בשני שלבים. בשלב ראשון לומדים איסור נותר בכל הקרבנות, מאכילת קודש בטומאה. בגזירה שוה של המילה "חילול" שנאמרה בשניהם. ולאחר מכן לומדים פיגול מנותר, בגזירה שווה מהמילה "עוון" שנאמרה בשניהם.

הברייתא ממשיכה לשאול: ומאחר שסופו לרבות כל דבר, למה נאמר שלמים מעתה? אם בסופו של דבר אנחנו מרבים את כל הקרבנות על ידי הגזירה שווה הנ"ל, מדוע נאמר בפסוק של פיגול דוקא קרבן שלמים?

ומשיבה: לומר לך, מה שלמים מיוחדים שיש להן מתירין בין לאדם בין למזבח, אף כל שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח, חייבין עליהן משום פיגול.

הברייתא מפרטת את הדברים שיש להם מתירין ושאינן להם מתירין

העולה דמה מתיר את בשרה למזבח, ועורה לכהנים וכו': כפי שלמדנו במשנתנו. עולת העוף דמה מתיר את בשרה למזבח. חטאת העוף דמה מתיר את בשרה לכהנים. פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים דמם מתיר את אימוריהן להקרה. **ומוציא אני את הקומץ ואת הלבונה וכו':** אין בהם פיגול בגלל שאין להם מתירין. וכפי שלמדנו במשנתנו.

רבי שמעון אומר וכו': לומדים משלמים, שרק קרבן שדמו ניתן על המזבח החיצון חייבים עליו משום פיגול. ואילו פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שדמם לא ניתן על מזבח החיצון, אין חייבין עליהם משום פיגול. וכפי שלמדנו במשנתנו. עד כאן הברייתא. והגמרא חוזרת לבאר אותה.

[אמר מר] - כיוצא בשלמים. הברייתא שאלה אולי הפסוק מרבה רק קרבן שנאכל לשני ימים ולילה אחד כשלמים?

שאלה: מאי ניהו? איזה עוד קרבן נאכל לשני ימים ולילה אחד? והתשובה בכור. **שאלה: במאי אתי?** באיזו דרך היינו לומדים בכור משלמים? אם נאמר בדרך של 'במה מצינו' (= מצאנו בשניהם שנאכלים לשני ימים ולילה אחד, ולכן עלינו להשוות את דין פיגול בשניהם). אך יש על זה פירכא - מה לשלמים שהן טעונין סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק, מה שאין כן בכור.

אלא מאם האכל יאכל: אלא לומדים בכור משלמים ב'כלל ופרט וכלל'. כתוב בפסוק של פיגול הנ"ל **"וְאִם הָאָכַל יֶאְכַל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמִיו"**. המילה **"הָאָכַל"** היא כלל, והמילה **"שְׁלָמִיו"** היא פרט, והמילה **"יֶאְכַל"** היא כלל. ב'כלל ופרט וכלל' מרבים דבר כעין הפרט, דהיינו בכור שנאכל לשני ימים ולילה אחד כמו שלמים.

קושיא: הני תרי כללי דסמיכי אהדדי ניהו! הרי שני המילים של ה'כלל' סמוכות זו לזו, ולכאורה אין כאן 'כלל ופרט וכלל', אלא כלל כלל ופרט!

רבא מתרץ: כדאמרי במערבא וכו': שבמקרה כזה לוקחים את הפרט ומכניסים אותו בין שני הכללים ודורשים 'כלל ופרט וכלל'.

הברייתא אמרה: עד שאני מרבה לוג שמן של מצורע:

הא מני? רבי מאיר היא. דתניא לוג שמן של מצורע חייבין עליו משום פיגול, דברי רבי מאיר: מצורע המביא את קרבן האשם עם הלוג שמן ונתפגל האשם, לדעת רבי מאיר חייבים על אכילת השמן כרת משום פיגול, כי דם האשם נחשב המתיר שלו.

קושיא: אימא סיפא 'ומוציא אני מנחת נסכים והדם' אתאן לרבנן: הברייתא אומרת בסיפא שאין פיגול בנסכים הבאים עם הקרבן. וזו היא שיטת רבנן החולקים על רבי מאיר כדלהלן.

דתניא נסכי בהמה וכו': אם הביא קרבן עם המנחת נסכים שלו והמנחה מפוגלת, לדעת רבי מאיר יש באכילתה כרת בגלל שדם הקרבן מתיר את המנחה להקרבה, אם כן יש לה מתירין. אבל לדעת חכמים אפילו מנחה הבאה עם הקרבן אין לה מתירין, משום שהרי אפשר להביא את המנחה ביום אחר, ואם כן בהכרח שהיא מתירה את עצמה והקרבן אינו מתיר אותה. (אבל רבי מאיר סובר שמכיון שכאשר מביאים אותם ביחד הקרבן מתיר אותה להקרבה, אם כן אז יש לה מתירין).

אם כן מצאנו סתירה בדברי הברייתא, ברישא היא סוברת כרבי מאיר ובסיפא כרבנן!

רב יוסף מתרץ: הברייתא הולכת בשיטת רבי. רבי סובר כחכמים שבנסכים הבאים עם הקרבן אין דין פיגול. ומה שאמרה הברייתא ברישא שבשמן של מצורע יש דין פיגול, אין כוונתה לומר שאם פיגל בדם האשם נתפגל השמן כמו שאמר רבי מאיר. אלא שאם פיגל בהזאות של השמן עצמו (שחשב לאכול את שיירי השמן חוץ לזמנו), השמן מתפגל.

והיינו, רבי אמר 'לוג שמן של מצורע מתנותיו שרו ליה'. כלומר ההזאות שלו מתירות אותו לאכילה לכהנים. ומכך שההזאות מתירות את השמן, אם כן הם גם מפגלות אותו אם חשב בהם מחשבת פיגול.

והיכן אמר זאת רבי? בכרייתא להלן.

דתניא לוג שמן של מצורע וכו': לדעת ת"ק אם השתמש בשמן עבר על 'מעילה', עד שיזרק הדם של קרבן האשם. אבל לאחר זריקת הדם כבר אין מעילה מהתורה. אמנם אסור להנות מהשמן מדרבנן עד שיעשה את ההזאות. לדעת רבי מועלין בו עד שיתן את ההזאות. אבל אם עשה את ההזאות ולא נתן על הבהונות, לא מועלים. אמנם רבי וחכמים שוין (- מודים) שאסור באכילה מדרבנן עד שיתן מתן שבע ומתן בהונות.

לענינו, רבי סובר שגם אחרי נתינת דם האשם, עדיין יש מעילה בשמן עד שיתן את הזאותיו. אם כן מוכח שההזאות הם המתירות את השמן.

אמרוה קמיה דרבי ירמיה: אמרו לפני רבי ירמיה את תירוצו של רב יוסף, והוא התפלא עליו שהוא אמר דבר כזה. כי הרי לוג שמן [הבא] בפני עצמו אחר שהקריב את האשם, לכולי עלמא ההזאות של השמן הם המתירות אותו. ובכל אופן אין דין פיגול בשמן. וכמו שכתוב בכרייתא להלן.

דתניא לוג שמן של מצורע חייבין עליו משום פיגול מפני שדם מתירו לבהונות דברי ר"מ. אמרו לו לר"מ והלא אדם מביא אשמו עכשיו ולוג מיכן ועד עשרה ימים. אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם: מוכח שכאשר הלוג לא בא עם האשם, גם רבי מאיר מודה שאין בו דין פיגול (כי הדם של האשם לא מתיר אותו).

אלא א"ר ירמיה: תירוץ אחר על הסתירה בין הרישא לסיפא בכרייתא הנ"ל. הכרייתא הזו סוברת כר"מ ולכן היא אומרת שיש דין פיגול בלוג שמן של מצורע כשהוא בא עם האשם. ואת הכתוב בסיפא שבנסכים הבאים עם הזבח אין דין פיגול, יש למחוק. כי זו טעות בגירסה של הכרייתא (שהרי לר"מ יש בהם דין פיגול).

אביי מתרץ: אין למחוק את הסיפא של הכרייתא. הכרייתא אכן סוברת כרבי מאיר. ברישא היא מדברת על לוג שמן הבא עם האשם שיש בו דין פיגול, והוא הדין גם שלנסכים הבאים עם הקרבן יש דין פיגול. ובסיפא היא מדברת על נסכים שבאים בפני עצמם שאין בהם דין פיגול (כי בזה גם ר"מ מודה), והוא הדין ללוג שמן שבא בלי האשם שאין בו דין פיגול.

*

למדנו במשנה - חטאת העוף דמה מתיר את בשרה לכהנים:

מנא הני מילי? שבשר חטאת העוף נאכל לכהנים?

דתני לוי: נאמר במתנות כהונה "זֶה יְהִיֶה לָךְ מִקֹּדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים מִן הָאֵשׁ, כָּל קֶרְבָּנִם לְכֹל מִנְחָתָם וּלְכֹל חֲטָאתָם וּלְכֹל אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יִשִּׁיבוּ לִי, קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים לָךְ הוּא וּלְכֹנֶיךָ". הברייתא דורשת את ארבעת המילים "כל" שנאמרו בפסוק, וכן דורשת את המשך הפסוק. ומתוך הדרשות מתבאר המקור להיתר לכהנים אכילת בשר חטאת העוף.

"כל קרבנם" לרבות לוג שמן של מצורע: כי היה מקום לומר בגלל שבפסוק כתוב שהכהנים מקבלים "מן האש", אם כן הם מקבלים רק קרבן שנשאר לאחר שהקטירו ממנו על המזבח. אך לא יקבלו את מותר השמן של מצורע כי הוא לא קרב באש. קמ"ל שהם מקבלים את השמן.

"לכל מנחתם" לרבות מנחת עומר ומנחת הקנאות: כי היה מקום לומר בגלל שכתוב (בפסוק אחר) "ואכלו אותם אשר כופר בהם", רק קרבן שיש בו כפרה נאכל לכהנים. ולא 'מנחת העומר' שהיא באה רק להתיר את אכילת התבואה החדשה, וכן לא 'מנחת קנאות' שבאה רק לברר האם הסוטה זינתה. קמ"ל.

"ולכל חטאתם" לרבות חטאת העוף: כי היה מקום לומר שהחטאת נחשבת לנבילה, משום שהכהן מולק אותה ולא שוחט.

"לכל אשמים" לרבות אשם נזיר ואשם מצורע: כי היה מקום לומר שמכיון שהם לא באים לכפרה אלא רק להתיר, בשרם לא נאכל לכהנים. דהיינו אשם נזיר בא להתיר את הנזיר שנטמא ונטהר להתחיל לספור מחדש את ימי הנזירות. ואשם מצורע בא להתיר את המצורע לאכול קודשים. קושיא: אשם מצורע בהדיא כתיב ביה: הרי כתוב במפורש בפסוק שהוא נאכל לכהנים! תירוץ: אלא לרבות אשם נזיר כאשם מצורע: כוונת הברייתא לרבות את אשם נזיר שבשרו יאכל לכהנים, כמו שבשר אשם מצורע נאכל לכהנים.

"אשר ישיבו" זה גזל הגר: הגוזל ממון מהגר והגר מת בלי יורשים, הגוזל משיב את הכסף לכהנים.

“לך הוא” שלך יהיה אפילו לקדש בו את האשה: הכסף הזה של גזל הגר, שייך לכהן לגמרי ואין בו שום קדושה.

*

תניא ר' אלעזר אומר משום רבי יוסי הגלילי - פיגל בדבר הנעשה בחוץ, פיגל. בדבר הנעשה בפנים, לא פיגל: רבי אלעזר מדבר על דין פיגול בפרים הנשרפים. פרים הנשרפים מזים את דמם בהיכל, ומקטירים את אימוריהם במזבח החיצון וכן שופכים את שיירי הדם ביסוד של מזבח החיצון.

רבי אלעזר אומר שדין פיגול חל בשני תנאים; א. שהמחשבה הפסולה נעשית כשהוא עומד 'בחוץ' כלומר בעזרה, ב. שהעבודה הפסולה שעליה חושב, היא עבודה הנעשית בעזרה.

כיצד? היה עומד בחוץ וכו': היה עומד בעזרה ואמר 'הריני שוחט את הפר להזות מדמו בהיכל למחר' לא פיגל. בגלל שאמנם זו מחשבה בחוץ, אבל על עבודה הנעשית בפנים.

היה עומד 'בפנים': כלומר בהיכל ואמר 'הריני מזה את דם הפר על מנת להקטיר את האימורים שלו במזבח החיצון ולשפוך את השיריים ביסוד של המזבח החיצון למחר' לא פיגל. כי זו מחשבה בפנים על דבר הנעשה בחוץ.

אבל היה עומד 'בחוץ': כלומר בעזרה ואמר 'הריני שוחט את הפר על מנת לשפוך את השיריים שלו למחר או על מנת להקטיר את האימורים שלו למחר' פיגל. כי זו מחשבה בעזרה על עבודה הנעשית בעזרה.

א"ר יהושע בן לוי מאי קרא: מה המקור לכך? נאמר בפר כהן משיח "כאשר יורם משור זבח השלמים". וכי מה מלמד אותנו שלמים? אלא הפסוק בא להקיש פר כהן משיח לשלמים. כמו שבשלמים יש דין פיגול באופן שמעשיו ומחשבותיו על מזבח החיצון. כך גם בפר כהן משיח יש דין פיגול רק באופן שמחשבותיו ומעשיו על המזבח החיצון.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא אמר רב - הלכה כרבי אלעזר שאמר משום רבי יוסי.

אמר רבא הלכתא למשיחא? וכי רב נחמן בא לומר הלכה לימות המשיח? הרי עד אז אין לנו קרבנות.

אמר ליה אביי: אם כך לא נלמד כלל את מסכת זבחים, כי הקרבנות לא נוהגים עד ימות המשיח. אלא ודאי שעלינו ללמוד, ולקבל שכר לימוד תורה. וכך גם כאן עלינו לפסוק כמו מי ההלכה בסוגיא.

הכי קאמינא לך הלכתא למה לי? אמר לו רבא התכוונתי לשאול מה שייך לומר בזה הלכה למעשה!?

לישנא אחרינא: נוסח אחר בתשובת רבא (ואין הבדל בין הנוסחאות).